

Kommittédirektiv

Delegation för åtgärder mot felaktiga utbetalningar från trygghetssystemen

Dir.
2005:52

Beslut vid regeringssammanträde den 12 maj 2005

Sammanfattning av uppdraget

En delegation tillkallas med uppdrag att utgöra ett samverkansorgan för åtgärder mot felaktiga utbetalningar från de offentliga försäkrings- och bidragssystemen. Delegationen skall lämna förslag till enhetliga metoder för att på en övergripande nivå mäta omfattningen av oegentligheter över tid samt lämpliga mål och resultatindikatorer för arbetet med att minska sådana företeelser. Delegationen skall vidare främja samverkan mellan berörda aktörer för att förhindra olika former av oegentligheter, liksom verka för att regler som inbjuder eller kan ge upphov till sådana företeelser ändras.

Delegationen skall löpande redovisa sin verksamhet och lämna en slutlig redovisning senast den 1 juli 2008.

Bakgrund

Felaktiga utbetalningar av bidrag och ersättningar

Felaktiga utbetalningar från trygghetssystemen skadar systemens legitimitet och försämrar förutsättningarna för den framtida välfärden. De statliga utgifterna utgörs till närmare 75 procent (ca 700 miljarder kronor) av olika former av ersättningar och bidrag. Avsevärda belopp kan således gå förlorade redan vid oegentligheter av ringa omfattning.

Felaktiga utbetalningar kan uppkomma till följd av medvetet fusk, men kan också bero på att mottagaren har varit oaktsam och inte uppmärksammat sin skyldighet att anmäla ändrade förhållanden till den utbetalande myndigheten eller att regelsystemet har tolkats fel. Detta kan även ske utan att mottagaren har varit oaktsam, t.ex. genom brister i myndigheternas ärendehantering.

Det finns indikationer på att fusk omfattar stora belopp (se t.ex. Försäkringskassans rapport om fusk med aktivitetsstöd 2005-01-26 och Riksförsäkringsverkets rapporter om fusk med tandvårdsförsäkring 2004-12-06, tillfällig föräldrapenning 2004-10-26, sjukpenning 2004-06-21 och tillfällig föräldrapenning 2003-02-13).

Det är därför motiverat att förstärka insatserna mot olika former av oegentligheter och att vidta åtgärder som säkerställer att ersättningar och bidrag bara betalas ut i avsedda fall.

Regeringens åtgärdsprogram i 2005 års ekonomiska vårproposition

Regeringen har intensifierat arbetet mot olika former av oegentligheter. Tidigare insatser har främst varit inriktade på att värna det allmännas inkomster. Det finns dock ingen anledning att hantera utgifterna annorlunda i detta avseende. Regeringen vidtar därför åtgärder för att på olika sätt förstärka arbetet mot oegentligheter på utgiftssidan. Följande åtgärdsprogram har presenterats i 2005 års ekonomiska vårproposition.

- *Utökat informationsutbyte.* År 2002 skapades möjligheter för ett informationsutbyte mellan Försäkringskassan, arbetslöshetskassorna och Centrala studiestödsnämnden. Regeringen vill nu utvidga det till fler myndigheter och tillsätter inom kort en utredning.
- *Uppdrag till Statskontoret.* Statskontoret får i uppdrag att utvärdera det existerande informationsutbytet och lämna förslag på förbättringar.
- *Reformering av den straffrättsliga regleringen av fusk inom trygghetssystemen.* Regeringen tillkallar en särskild utreda-

re för att överväga särskilda brottsbestämmelser för fusk inom trygghetssystemen. Utredaren skall särskilt undersöka behovet av att utvidga det straffbara området genom en kriminalisering av grov oaktsamhet.

- *Bestämmelserna för återkrav ses över.* Regeringen vill att reglerna om återbetalningsskyldighet då någon på felaktiga grunder fått en ersättning eller ett bidrag skall stramas upp. En arbetsgrupp i Regeringskansliet ser över dessa frågor.
- *Behovet av ökad tillsyn prioriteras.* Socialförsäkringarna omfattar ca 400 miljarder kronor årligen, vilket motsvarar en sjättedel av BNP. Administrationen medför en stor mängd utbetalningsbeslut och utbetalningar. Det finns därför anledning att ytterligare prioritera tillsynen.
- *Åtgärder inom den ekonomiska styrningen.* Regeringen avser att stärka myndigheternas incitament att förebygga och upptäcka fusk och felaktigheter. Det mest kostnadseffektiva är i många fall att genomföra nödvändiga kontroller redan innan beslut fattas om utbetalning. Även den fortlöpande kontrollen bör stärkas, t.ex. på arbetsplatser där svartarbete misstänks förekomma. Det är bl.a. viktigt att arbetsförmedlingen säkerställer att de arbetslösa verkligen står till arbetsmarknadens förfogande och att insatserna anpassas för att stödja detta. Regeringen har därför initierat en översyn av relevanta styrdokument.
- *En delegation mot förmånsfusk inrättas.* En delegation inrättas för att följa myndigheternas insatser, främja samverkan, sprida goda erfarenheter, utarbeta mätmetoder och föreslå mål för arbetet med att minska förekomsten av fusk och felaktigheter.

Regeringen beslutar denna dag om fyra av dessa punkter: uppdraget till Statskontoret; kommittédirektivet Straffrättsliga åtgärder mot oegentligheter rörande ersättningar och bidrag; en översyn av bestämmelserna för återkrav; samt föreliggande kommittédirektiv om en delegation för åtgärder mot felaktiga utbetalningar från de offentliga försäkrings- och bidragssystemen.

Behovet av en delegation

Regeringen anser att insatserna för att minska förekomsten av oegentligheter inom de olika verksamhetsområdena bör samordnas och följas upp på en övergripande nivå. I detta sammanhang bör det övervägas om det finns möjlighet att införa enhetliga metoder för att på övergripande nivå över tiden mäta förekomsten av oegentligheter inom och mellan de författningsreglerade försäkrings- och bidragssystemen. Att införa sådana metoder skulle göra det möjligt att kartlägga problemens omfattning och identifiera särskilda problemområden så att relevanta mål kan fastställas för arbetet med att åtgärda bristerna. Sedan år 2002 har ett elektroniskt informationsutbyte mellan Försäkringskassan, Centrala studiestödsnämnden och arbetslöshetskassorna, innefattande utbyte av uppgifter som är nödvändiga för ett korrekt beslutsfattande, varit i bruk. För det fall att detta elektroniska informationsutbyte utvidgas till fler myndigheter är det av vikt att implementeringen kan underlättas genom en samordning av åtgärderna.

En viktig punkt i regeringens åtgärdsprogram är därför inrättandet av en särskild delegation för samverkan i dessa frågor under Regeringskansliet (Finansdepartementet) med representanter från berörda myndigheter.

De samlade insatserna kommer att beröra stora delar av statsförvaltningen. De myndigheter vars verksamhet i första hand påverkas är Arbetsmarknadsstyrelsen, Centrala studiestödsnämnden, Försäkringskassan, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, länsstyrelserna, Migrationsverket och de rättsvårdande myndigheterna. Även den kommunala socialtjänsten berörs.

Delegationens funktion och sammansättning

Delegationen skall vara ett forum för samverkan, information och erfarenhetsutbyte. I dess arbetsuppgifter bör ingå att främja samverkan av berörda aktörers insatser för att förhindra olika former av oegentligheter, liksom att verka för att regler som inbjuder eller kan ge upphov till sådana företeelser ändras. Eftersom ansvaret för arbetet med att minska förekomsten av oe-

gentligheter inom trygghetssystemen är fördelat på flera olika aktörer kommer delegationen att fylla en viktig funktion i dessa avseenden.

Delegationen bör bestå av representanter från rättsväsendet och de myndigheter som administrerar och kontrollerar utbetalningar från trygghetssystemen eller har tillgång till information av betydelse för beslut i sådana ärenden. Med tanke på delegationens uppgifter bör det även finnas representanter som har betydande erfarenhet av eller ansvar för att minska förekomsten av fusk och felaktigheter. Det innebär att representanter från Arbetsmarknadsstyrelsen, Brottsförebyggande rådet, Centrala studiestödsnämnden, Ekobrottsmyndigheten, Ekonomistyrningsverket, Försäkringskassan, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, länsstyrelserna, Migrationsverket, Rikspolisstyrelsen, Regeringskansliet, Skatteverket och Åklagarmyndigheten bör ingå i delegationen. Därutöver bör även Statskontoret, Socialstyrelsen, Arbetslöshetskassornas samorganisation och förbundet Sveriges Kommuner och Landsting vara representerade. Även andra instanser kan komma att knytas till delegationen, t.ex. företrädare för arbetsmarknadens parter.

Uppdraget

Delegationens huvuduppgift skall vara att fungera som ett forum för samverkan, informations- och erfarenhetsutbyte. Inom ramen för detta skall delegationen förebygga och förhindra olika former av oegentligheter som kan förekomma inom och i samverkan mellan systemen genom att

- lämna förslag till möjliga metoder för att på en övergripande nivå mäta omfattningen av oegentligheter och felaktigheter över tid samt förslag till lämpliga mål och resultatindikatorer för arbetet med att minska sådana företeelser,
- beskriva omfattningen av och orsakerna till de oegentligheter som förekommer,
- i samverkan med berörda myndigheter lämna förslag till hur ärendehantering, utbetalningssystem, myndighetsinterna

kontrollsystem och informationen till enskilda kan utvecklas så att riskerna för felaktigheter minimeras,

- i samverkan med berörda myndigheter underlätta implementeringen av nya informationsutbyten för att minska förekomsten av oegentligheter,
- följa upp och redovisa hur berörda myndigheter utvecklar sina insatser inom området,
- lämna förslag till förändringar i regelverk och förhållanden avseende trygghetssystemen som kan minska förekomsten av oegentligheter och felaktigheter, samt
- lämna synpunkter på förslag till nya bestämmelser för trygghetssystemen i syfte att minska förekomsten av oegentligheter och felaktigheter.

Delegationen får vid behov även vidta andra åtgärder, t.ex. att:

- sammanställa nationella och internationella kunskaper och goda erfarenheter om hur oegentligheter och felaktigheter kan förebyggas och bekämpas,
- sammanställa en sektorsövergripande beskrivning av effektiva arbetsmetoder för att minska förekomsten av oegentligheter och felaktigheter som kan användas av utbetalande myndigheter, och
- samordna eventuella gemensamma informationsinsatser för opinionsbildning mot oegentligheter inom trygghetssystemen.

Delegationen skall inte ha något eget operativt ansvar för regelgivning, regeltillämpning, kontroller, sanktioner eller liknande inom de olika sektorerna. Detta ansvar kvarstår hos berörda myndigheter.

Delegationen skall samråda med utredningen om straffrättsliga åtgärder mot oegentligheter rörande ersättningar och bidrag (dir. 2005:51). Det står delegationen fritt att vid behov inrätta referensgrupper för att få ytterligare perspektiv belysta, t.ex. med företrädare för arbetsmarknadens parter.

Ytterligare en utgångspunkt för delegationens arbete är att dess mandat och roll inte skall permanentas. Delegationen har

därför också i uppdrag att lämna förslag till hur arbetet kan föras vidare i ett längre perspektiv.

Kommittéförordningen (1998:1474) skall tillämpas i delegationens arbete, t.ex. när det gäller eventuella förslags betydelse för jämställdheten mellan kvinnor och män.

Redovisning

Delegationen skall löpande och vid behov, dock minst en gång per år, redovisa en sammanställning av delegationens verksamhet och förslag till Regeringskansliet (Finansdepartementet). Delegationen skall därvid ta hänsyn till budgetprocessens olika moment och förläggning i tiden.

Delegationens första redovisning skall lämnas senast den 15 november 2005. Därvid skall möjligheterna att införa enhetliga mätmetoder samt lämpliga mål och resultatindikatorer för området tillmätas särskild betydelse.

Delegationen skall senast den 1 juli 2008 lämna en slutlig redovisning av sin verksamhet, inklusive hur den framtida samverkan inom området bör bedrivas.

(Finansdepartementet)